

ЛІТЕРАТУРА

1. Белейканич И. Католический катехизис с точки зрения православного богословия / Протоиерей Имрих Белейканич. – К. : Пролог, 2008. – 119 с.
2. Дмитриев М. В. Человек православный и Homo catholicus [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://if.russ.ru/issue/9/Homo.html>.
3. Лосский В. Очерк мистического богословия Восточной Церкви [Электронный ресурс] // Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/ortodox/lossk/mist.php.
4. Этингоф О. Е. Образ Богоматери: очерки византийской иконографии XI–XIII вв. / О. Е. Этингоф. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 312 с.
5. Gerrard. Th.J. The Cult of Mary / Thomas J. Gerrard. – London : R.& T. Washbourne LTD. PATERNOSTER ROW, 1913. – XII + 71 p.
6. Pius XII. Encyclical «Ad Caeli Reginam» // http://www.vatican.va/holy_father/pius_xii/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_11101954_ad-caeli-reginam_en.html
7. Pohle J. Mariology. A Dogmatic Treatise On The Blessed Virgin Mary, Mother Of God / Joseph Pohle. – St. Louis : B. Herder, 1914. – 185 p.

УДК 264-931; 23 (477); «19»

Л. М. БИЛОУС

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА РОГАТИНЩИНІ В ПЕРІОД «ПЕРЕБУДОВИ» (1985–1991): КУЛЬТУРНО-РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті аналізуються процеси відродження Української греко-католицької церкви на території Рогатинського району Івано-Франківської області у період «перебудови» (1985–1991) у контексті національного і духовного відродження України.

Ключові слова: УГКЦ, релігійні громади, храми, культові споруди, відродження.

Л. М. БИЛОУС

ВОЗРОЖДЕНИЕ УКРАИНСКОЙ ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ НА РОГАТИНЩИНЕ В ПЕРИОД «ПЕРЕСТРОЙКИ» (1985–1991): КУЛЬТУРНО-РЕЛИГИОЗНЫЙ АСПЕКТ

В статье анализируются процессы возрождения Украинской греко-католической церкви на территории Рогатинского района Ивано-Франковской области в период «перестройки» (1985–1991) в контексте национального и духовного возрождения Украины.

Ключевые слова: УГКЦ, религиозные общины, храмы, культовые сооружения, возрождение.

L. M. BILOUS

REVIVAL OF THE UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH IN THE ROHATYN REGION DURING «PERESTROIKA» (1985–1991): CULTURAL AND RELIGIOUS ASPECTS

The article deals with the process of reviving the Ukrainian greek-catholic church on the territory of the Rohatyn Raion of Ivano-Frankivsk Oblast during «Perestroika» (1985–1991) in the context of the national and spiritual renewal of Ukraine.

Key words: UGCC, religious communities, temples, religious buildings, regeneration.

Національно-духовне відродження в Україні розпочалося і набрало обертів у другій половині 80-х років ХХ століття. Цьому процесові певною мірою посприяла горбачовська «перебудова», яка мала на меті демократизувати радянське суспільство. Але між задекларованими намірами і практичною дійсністю відразу утворилася велика прірва. Українці скористалися з проголошеного державного і партійного курсу на демократизацію диктаторського правління СРСР. Виник опір ідеологічним заборонам та обмеженням. У цей період українська інтелігенція розпочала активну діяльність щодо національного і духовного відродження. Виникають різноманітні неформальні об'єднання. Створюються їхні осередки в регіонах, у тому числі й на Івано-Франківщині та в Рогатинщині зокрема. Серед таких організацій вирізнялися Українська гелсінська спілка і Народний рух України за перебудову.

Наприкінці 1980-х рр. розпочалася боротьба за легалізацію Української греко-католицької церкви (далі – УГКЦ). Група представників церкви у Львові 4 серпня 1987 р. звернулася із заявою до папи римського Івана Павла II та тодішнього керівника СРСР Михайла Горбачова про вихід греко-католиків України з підпілля. Заява стала початком відкритої боротьби за легалізацію УГКЦ в Україні. Протягом 1989-90-х рр. відбувалися масові віча, пікетування, голодування в краю і в Москві з вимогою визнання офіційного статусу УГКЦ в Україні. У грудні 1989 р. уряд СРСР офіційно визнав легальною діяльність УГКЦ в Україні. Глава УГКЦ кардинал Мирослав Іван Любачівський 30 березня 1991 р. повернувся до свого престолу на Святоюрській горі у Львові [15, с. 914].

Сучасні науковці велику увагу приділяють вивченню діяльності УГКЦ. Загальна характеристика історії церкви подана у монографічних працях, наукових статтях і дисертаційних дослідженнях І. Андрухів [1, 2], П. Арсенича [3], О. Єгрешія [16], Р. Делятинського [6], У. Кошетар [19], В. Марчука [22, 23], В. Пашенка [25], Я. Польового [26], Л. Пунько [27], В. Сергійчука [29], Л. Соловки [31], О. Сурмач [32] та інших.

Актуальність зазначеної теми зумовлена фактичною відсутністю комплексної праці, у якій би детально було проаналізовано діяльність церкви на території Рогатинського району Івано-Франківської області у 80–90-х роках ХХ століття.

Метою дослідження є релігійно-культурна діяльність УГКЦ на західноукраїнських землях у період «перебудови» (1985–1991 рр.) через призму локальної ситуації на території Рогатинського району Івано-Франківської області.

Фактичним матеріалом для написання дослідження послужили фонди Державного архіву Івано-Франківської області (далі – ДАІФО) та історико-краєзнавчі нариси про населені пункти Рогатинщини, які написані вихідцями із цього регіону – членами Львівського земляцтва братів-рогатинців. Це «Справи релігійних громад Рогатинського району Івано-Франківської області» 1946–1989 рр. [8]. Це – рішення, постанови, розпорядження центральних і місцевих органів влади з релігійних питань, інформації, довідки, узагальнюючі матеріали про явища й процеси в духовному житті краю, листи, скарги, заяви громадян і документи їх розгляду, а також річні статистично-інформаційні звіти про релігійні організації області за 1988–1992 роки [7].

Полям діяльності УГКЦ були в основному території нинішніх західноукраїнських областей – Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської і Закарпатської. За радянськими даними у 1945 р., напередодні заборони, церква мала у своєму підпорядкуванні 5 єпархій, 3100 парафій, 53 монастирі, академію, 3 семінарії, у її складі були митрополит, 12 єпископів, 2330 чол. духовенства і майже 3,5 млн. віруючих. Після проведеного за ініціативою сталінського тоталітарного режиму Львівського церковного собору у 1946 р. УГКЦ була оголошена розпущеною, її церковна організація насильно ліквідована. Тисячі священників, у тому числі представники вищого духовенства на чолі з митрополитом Йосипом Сліпим, були кинуті в гулагівські табори, сотні змушені були перейти у підпорядкування Московському православному патріархату, а вцілілі служителі УГКЦ перейшли в підпілля [17].

У книзі Я. Польового «Священики Рогатинщини» наведені такі дані: «Большевицькі каральні органи заарештували й запроторили у лагери неволі 44 духовні особи, десять із яких загинули. Отець Михайло Блозовський, о. Юрій Будний, о. Іван Голод, о. Ростислав Горчинський, о. Василь Німий, о. Федір Олійник, о. Михайло Петрів, о. Денис Теліщук, о. Павло Чехут, сестра Моніка – Марія Полянська. Лише кілька осіб отримали п'ятирічний

термін ув'язнення, решта були засуджені на терміни від 10 до 25 років» [26, с. 108]. У II томі «Мартирології українських церков» містяться відомості про сім священників, доля яких пов'язана з Рогатинщиною. Отець Роман Білик [21, с. 110], о. Андрій Издрик [21, с. 124], о. Микола Косович [21, с. 130], о. Степан Юзич [21, с. 154] були вивезені у Сибір. На примусових роботах у Донбасі перебував о. Йосафат Рогатинський [21, с. 143]. На засланні були о. Іриней Готра [21, с. 118] і о. Ігнатій Солтис [21, с. 146].

Почалося масове закриття церков і ліквідація парафій. На Рогатинщині було закрито 35 церков, діючими залишилися 29 церков [8; 30], і 5 костелів у місті Рогатині та селах Букачівці, Липівка (Фірлеїв), Нижня Липиця і Підкамінь [30, с. 190, 197, 199, 200, 204]. Окремі Божі храми були зруйновані. Це – костели у селах Журів [30, с. 196] Фрага [30, с. 209] та монастир реформаторів з костелом у селі Букачівці [30, с. 190–191]. І ряд каплиць також були знищеними. У монографії В. Слободяна «Храми Рогатинщини» зафіксовано тільки латинські каплиці, зруйновані після Другої світової війни у селах Гоноратівка, Данильче, Княгиничі і Псари [30, с. 192, 196, 201]. Монастир сестер милосердя (шариток) з каплицею Святих Вікентія і Паоло після Другої світової війни перетворений на Рогатинську районну лікарню [30, с. 206]. Інші перетворювалися на різного роду етнографічні чи атеїстичні музеї, що теж пришвидшувало їх руйнацію. У фонді № Р-388 описі № 3 ДАІФО зберігаються «Справи релігійних громад» Івано-Франківської області з 1946 до 1989 рр., де зафіксовані факти, що у 1961 р. релігійні громади Російської Православної Церкви (далі – РПЦ) розпадалися, тому Рада у справах релігій при Раді Міністрів СРСР зняла їх з реєстрації у 1963 році [14, арк. 3].

Більшість колишніх культових споруд у Рогатинському районі Івано-Франківської області використовувалися з 1963 р. як музей етнографії у с. Беньківці [9, арк. 3], музей-виставка художньої творчості у с. Вишнів [10, арк. 4], музей-виставка дитячої творчості у с. Воскресінці [11, арк. 3], картинна галерея художників Прикарпаття у с. Григорів [12, арк. 2], музей архітектури Прикарпаття у с. Дегова [13, арк. 6], музей хліба у с. Діброва [14, арк. 3] і т.ін.

Зупинимо свою увагу на долі церкви Воздвиження Чесного Хреста у с. Загір'я Княгиницьке, яку датують XVIII ст. [24]. Вона є типовою для більшості дерев'яних пам'яток сакральної архітектури Галичини. У 1961 р. під час чергової антирелігійної кампанії церкву закрили на довгих 28 років.

Кожного року перед Великоднем жінки прибирали у церкві, підмазували жовтою глиною кам'яний фундамент і підвалину, нижні зруби білили вапном. Нижню частину кам'яної стіни, що відгороджує церковне подвір'я від вулиці, підводили чорною глиною, верхню білили крейдою або вапном. Діти прибирали подвір'я від листя і гілок дерев. Всі три дні Великодніх свят і на Провідну неділю мало не до ранку довкола церкви вирувала гаївка. З часом, десь із середини 70-х років, ця традиція почала занепадати [5, с. 184].

Наведемо цитату із монографії Л. Воробія «Загір'я Княгиницьке: історико-краєзнавчі студії»: «Сьомого вересня 1982 р. з району приїхали вантажівка та автобус із якимись людьми в супроводі міліції. Ці люди розбили двері церкви, винесли церковний інвентар, забрали царські та дияконські врата, частину іконостасу та вчинили суцільний погром. На щастя, вивезли не все, бо були вже обтяжені матеріалами з якогось іншого села, і в машині не вистачало місця. Пізніше почепили над дверима церкви таблицю з написом «Музей історії села»... У лютому 1983 р. хтось таємно знищив рубанком напис над входом до дзвіниці про дату її побудови. Очевидно, готувалися до повного знищення споруди». [5, с. 184].

Така ж сама доля спіткала більшість недіючих церков Західної України. У Рогатинському районі регулярні таємні нічні погроми церков, каплиць, пам'ятних хрестів почалися з літа 1980 р., коли за одну ніч зруйнували каплиці в Залужжі та Рогатині. Дещо пізніше ця діяльність набула відкритого характеру і стала широкомасштабною. На основі документа «План освоєння колишніх культових споруд і знесення аварійних у 1982–1985 роках» виконками місцевих рад зобов'язані створювати «робочі групи» для практичного виконання рішень, надавши для цього відповідні кошти та ресурси. До початку горбачовської «перебудови» цей горезвісний план виконали сповна [5, с. 185].

Рух за легалізацію УГКЦ не припинявся від самого Львівського «собору» 1946 р. Та особливого розмаху він набув з початком реформ Михайла Горбачова, який 1985 р. в умовах

соціально-економічної кризи радянської тоталітарної системи розпочав радикальні зміни у політиці. Було проголошено курс на демократизацію суспільства, гласність і плюралізм у рамках соціалістичного ладу.

Запорукою відродження церкви було існування діючої підпільної організації. Згідно з даними Глави УГКЦ в Римі кардинала Мирослава Івана Любачівського, наприкінці 1980-х рр. її підпілля нараховувало десять ієрархів, близько тисячі священників, тисячу двісті ченців і черниць та 4,5 млн. віруючих [22, с. 148; 23, с. 259]. Інші дані містять звіти офіційних органів влади: 1988 р. у Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях було 260 священників, 385 ченців і черниць та лише 100 тис. віруючих греко-католиків [22, с. 148; 23, с. 259].

Катализатором легалізації підпільної церкви стали перешкоди владних структур у відзначенні віруючими тисячолітнього ювілею хрещення. У 1987 р. греко-католикам вдалося провести несанкціоновані владою масові богослужіння в Грушеві Львівської області (понад 30 тис. осіб) і Зарваниці Тернопільської області. Це ще раз привернуло увагу антикомуністичної опозиції та широкої громадськості до проблеми дотримання прав віруючих на свободу віросповідання в СРСР. Відтак, хвиля нових богослужінь релігійно-політичного характеру прокотилася багатьма населеними пунктами Львівщини, Івано-Франківщини і Тернопільщини. Населення цього регіону часто їздило у Польщу та Югославію, де УГКЦ була вже легалізована. Секретар Івано-Франківського обкому партії І. Посторонко 1 серпня 1988 р. стурбовано повідомляв ЦК, що «в області уніатством заражено 35 населених пунктів, у яких проживає близько 85 тис. жителів». Його непокоїли також численні заяви про реєстрацію греко-католицьких громад [23, с. 262–263].

Хоча в заявах віруючих були прохання про реєстрацію греко-католицьких релігійних громад, у висновках про розгляд цих заяв вказувалась реєстрація релігійної громади РПЦ. До прикладу, у висновку Апарату уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР про розгляд заяви віруючих громадян с. Діброва Рогатинський району Івано-Франківської області вказано про реєстрацію релігійної громади РПЦ [14, арк. 3–4]. Зазначено, що віруючі села в 1988 р. почали клопотати про відновлення діяльності РПЦ під впливом проведених заходів на честь 1000-річчя хрещення Русі і усвідомлення своїх прав на свободу совісті, необхідності якомога довше зберегти церкву в селі. Цій релігійній громаді було відмовлено у реєстрації [14, арк. 3–4]. Того ж року у витязі із протоколу № 5 від 26 квітня 1989 року засідання Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР (м. Москва) вказано зареєструвати релігійну общину РПЦ і відкрити церковну будівлю в с. Діброва Рогатинського району Івано-Франківської області Української РСР [14, арк. 12].

Цифри про релігійну обрядовість у районі станом на 1988 р. були заниженими. Якщо провести порівняльну характеристику з кожної справи релігійних громад, то за 1986–1988 рр. процентне співвідношення показників хрещення, вінчання і похоронів є значно вищим, ніж середній показник по району за 1988 р. «Религиозная обрядность в районе за 1988 год: крещение – 32,0 %, венчания – 19,5 %, похороны – 83,8 %» [14, арк. 4]. Таким чином, свідомо занижувалась кількість, щоб не показувати масовість свідомого повернення до релігії.

Вихід греко-католицької релігійної громади із підпілля супроводжувався активним процесом створення парафій на місцях. Як тільки легалізувалася УГКЦ, першим у районі зрікся православного обряду о. Павло Соколовський, і за його прикладом послідувало 53 парафії. Отця П. Соколовського назначили першим греко-католицьким деканом на Рогатинщині [18, с. 332]. Завдяки старанням о. П. Соколовського у районній газеті «Голос Опілля», починаючи з осені 1990 р., з'явилась колонка духовності, де були написані «Недільні проповіді». Це ще більше згуртовувало громадян навколо УГКЦ, бо дописувачами були саме греко-католицькі священники.

Згідно з «Реєстрацією релігійних громад» у 1990 р. у Рогатинському районі налічувалось 32 громади УГКЦ і 7 – УАПЦ [28, с. 6]. Для порівняння, у «Шематизмі Івано-Франківської єпархії...» станом на 10 листопада 1995 р. у Рогатинському деканаті налічувалось 55 греко-католицьких громад і 20 православних. Крім цього, у 8 населених пунктах

zareєстровані греко-католицькі громади, але тимчасово з різних причин не обслуговуються священиками [33, с. 55–63].

Однак, вирішивши одну проблему зі створенням парафій, радянське керівництво провокувало конфлікти між православною і греко-католицькою конфесіями за право володіння храмами та іншими культовими спорудами. Такі суперечності часто набирали рис скандального характеру.

Важливою подією для всіх віруючих УГКЦ стало прибуття на Україну 30 березня 1991 р. Глави церкви Блаженнішого Мирослава Івана Кардинала Любачівського (після 53 років вигнання і життя на чужині). Рогатинський край він відвідав 13 квітня 1991 р. Щоб побачити Блаженнішого, на кордон Івано-Франківської і Львівської областей зійшлися тисячі людей [4, с. 1–2].

Проголошення України незалежною державою докорінно змінило церковно-релігійну ситуацію в Галичині. Релігійні конфлікти досягли небаченої гостроти. Основним лейтмотивом несприйняття більшістю галичан православної церкви була впевненість у її проросійській орієнтації. Ситуація в Західній Україні змінилася на краще лише після того, як православні громади, що залишилися у краї, перейшли під зверхність Української Православної Церкви Київського патріархату (далі – УПЦ КП) чи Української Автокефальної Православної Церкви (далі – УАПЦ). І головне – православна церква в Галичині поступово втратила свій авторитет виразника інтересів Москви, що надзвичайно важливо для цього регіону [20, с. 179].

Щоб вирішити проблему забезпечення культовими спорудами усіх парафіян УГКЦ, УАПЦ, УПЦ КП, потрібно було будувати більшу кількість храмів. Так, у Рогатинському районі у деяких населених пунктах є по дві релігійні громади і дві культові споруди. У с. Залужжя є дві церкви Святого Архангела Михайла УГКЦ і УПЦ КП [30, с. 72–74]; у с. Кутці – церква Святого Духа УГКЦ і Святого Володимира УПЦ КП [30, с. 90]; у с. Світанок – церква Воскресіння Господнього УГКЦ і церква Пресвятої Богородиці УПЦ КП [30, с. 152–154]; у с. Конюшки – церква Успення Пресвятої Богородиці УГКЦ та церква Святого Архангела Михайла УПЦ МП [30, с. 86–88].

Отже, УГКЦ пройшла важкий тернистий шлях до відродження. Період «перебудови» став певним каталізатором, який спровокував вихід церкви з підпілля. Процеси відродження УГКЦ супроводжувались національним і духовним відродженням Рогатинського краю. Завдяки легалізації церкви більшість людей, у тому числі молодого покоління, дітей повернулись до неї. Після довгих років заборони у 1988–1991 рр. почали відкривались храми. Церкви реставрувались. Люди передавали до церкви збережені церковні атрибути. На пожертви парафіян купувались нові культові предмети. З відновленням церкви відродились заборонені обрядові дійства «Вертеп», «Маланка» на Різдвяні свята, ведення хороводів, гаївок біля храмів на Великодні свята, церковні процесії. Греко-Католицька Церква нарівні з іншими релігійними організаціями одержала офіційне визнання, що дозволило їй зосередити свою увагу на суто релігійних формах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухів І. Етнорелігійні та етноконфесійні об'єднання на теренах Прикарпаття в 40–80 роках ХХ століття / І. Андрухів. – Івано-Франківськ : Типовіт, 2006. – 114 с.
2. Андрухів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть : історико-релігійний аспект / І. Андрухів, О. Лисенко, І. Пилипів. – Івано-Франківськ, 2010. – 500 с.
3. Арсенич П. Культурно-громадська діяльність греко-католицьких священиків другої половини ХІХ та початку ХХ ст. / П. Арсенич // Рогатинська земля: історія та сучасність. Матеріали першої наукової конференції, 24–25 березня 1995 р., Рогатин–Львів–Рогатин, 1995. Т. 1. – С. 193–196.
4. Благословен будь, мій любий народ! Жителі Рогатинщини вітають Главу Української греко-католицької церкви Блаженнішого Мирослава Івана Кардинала Любачівського // Голос Опілля. – 1991. – 18 квітня. – 4 с.
5. Воробій Л. Загір'я Княгиницьке : історико-краєзнавчі студії / Л. Воробій – Львів : Опілля, 2005. – 616 с.

6. Делятинський Р. Історія Станіславівської єпархії (1885–1900) / Р. Делятинський. – Івано-Франківськ, 2001. – 95 с.
7. Державний архів Івано-Франківської області, ф. Р-388, оп. 2, спр. 214–244.
8. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 396–455.
9. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 397, 15 арк.
10. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 403, 22 арк.
11. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 404, 17 арк.
12. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 406, 15 арк.
13. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 407, 16 арк.
14. ДАІФО, ф. Р-388, оп. 3, спр. 409, 18 арк.
15. Довідник з історії України (А-Я) : [посібник для середніх загальноосвітніх навч. закл.] / [за заг.ред. І. Підкови, Р. Шуста]. – 2-ге вид., доопрацьов. і доповн. – К. : Генеза, 2001. – 1136 с.
16. Єгрешій О. Суспільно-політична та культурно-просвітницька діяльність єпископа Григорія Хомишина (1904–1945 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 / О. Єгрешій ; Прикарпатський національний ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2003. – 20 с.
17. Кобута С. Легалізація Української греко-католицької церкви в 1987–1991 рр. (Політичний аспект) [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.mesogaia-sarmatia.narod.ru/mesogaia/kobuta.htm#stepan>
18. Коритко Р. Добринів – село мальовничого Опілля / Р. Коритко – Львів: Тріада плюс, 2004. – 416 с.
19. Кошетар У. Роль Української греко-католицької церкви у формуванні галицького консерватизму 1900–1939 рр. : автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 / У. Кошетар ; Запорізь. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2007. – 20 с.
20. Кучернюк М. Міжконфесійні відносини в Галичині (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.) / М. Кучернюк // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ : Плай, 2004. Вип. VIII. – С. 170–180.
21. Мартирологія українських церков у 4-х томах / [упоряд. О. Зінкевич, о. Т. Лончина]. – Торонто–Балтимор : Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1985. – Т. 2 – 839 с.
22. Марчук В. Українська греко-католицька церква. Історичний нарис / Прикарпатський університет ім. В. Стефаника / В. Марчук – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – 164 с.
23. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті ХХ ст. / В. Марчук. – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – 464 с.
24. Пам'ятки національного значення [Електронний ресурс] : <http://castles.com.ua/stanislav.html>
25. Пашенко В. Греко-католики в Україні / В. Пашенко. – Полтава, 2002. – 616 с.
26. Польовий Я. Священники Рогатинщини / Я. Польовий. – Львів : Логос, 2008. – 212 с.
27. Пуцько Л. Етноконфесійні процеси в Галичині (1919–1939 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.05 / Л. Пуцько ; Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2009. – 20 с.
28. Реєстрація релігійних громад // Галичина. – 1990. – 24 листопада. – 8 с.
29. Сергійчук В. Нескорена церква [Текст] : Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу / В. Сергійчук. – К. : Дніпро, 2001. – 493 с.
30. Слободян В. Храми Рогатинщини / В. Слободян. – Львів : Логос, 2004. – 248 с.
31. Соловка Л. Документи Станіславської греко-католицької консисторії 1788–1944 рр. : [Огляд ф. 504 Держархіву Івано-Франківської обл.] / Л. Соловка // Студії з арх. справи та документознавства. – 2001. – Т. 7. – С. 88–89.
32. Сурмач О. І. Греко-католицька церква в період німецького окупаційного режиму в Україні (1941–1944 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 / О. І. Сурмач ; Львівський національний ун-т ім. І. Франка. – Л., 2001. – 20 с.

33. Шематизм Івано-Франківської єпархії Української греко-католицької церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого. Надруковано за дорученням Ординарія Івано-Франківського Кир Софрона Дмитерка ЧСВВ. – Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківської української греко-католицької єпархії, 1995. – 156 с.

УДК 246: 247(9)

Н. І. ЗОЛОТАРЧУК

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСІЙНИХ ХРЕСТІВ ТА ПАТЕРИЦЬ: ТЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто теологічні аспекти процесійних атрибутів. Проаналізовано процесійні хрести та патериці й вказано особливості їхнього запровадження від давніх часів до сьогодення.

Ключові слова: процесійні хрести, патериці, Літургія, декор.

Н. И. ЗОЛОТАРЧУК

ВНЕДРЕНИЕ ПРОЦЕССИОННЫХ КРЕСТОВ И ПОСОХОВ: ТЕОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье рассматриваются теологические аспекты процессионных атрибутов. Анализируются процессионные кресты и посохи, указано их особенности становления и развития от давних времён доныне.

Ключевые слова: процессионные кресты, посохи, Литургия, декор.

N. I. ZOLOTARCHUK

INTRODUCTION OF PROCESSIONAL CROSSES AND SACRED FANS (RIPIDIA E EXIPTERA): THEOLOGICAL ASPECT

The article considers theological aspects of processional attributes. It analyzes limited number of the processional crosses and the sacred fans and specifies the peculiarities of their formation and development from the old times to the present days.

Key words: processional crosses, ripidia e exiptera, Liturgy, decoration.

Сакральне мистецтво в храмах є частиною мистецької спадщини народу. Воно, незважаючи на різні впливи та запозичення кожної епохи, зберегло глибоку традиційність і самобутність, що спостерігалось як в консервативній вірності першовзірцям, так і в розумінні самого облаштування храму. Храм є синтезом різних видів художньої творчості, змістовим стержнем якого є щоденна Літургія [7, с. 21].

Для дослідження становлення і розвитку процесійних христів та патериць необхідно стисло розглянути літургійний аспект функціонування цих атрибутів церковного простору. З Літургією пов'язане церковне дійство – релігійні процесії. Літургійні аспекти церковних процесій висвітлюються в працях о. Л. Гузара, о. Ю. Катрія, Л. Лужицького, М. Любачевського, П. Черемиського та простежуються в невеликій кількості мистецтвознавчих публікацій.